ր., Գաբրիէլ Խաչատրեան 2 ր., Միքայէլ Զորչոփեան 1 ր., Մ. Կողպեթլեան 25 ր., Григорій Филимовъ 1 р., Մանուկ Թամաղեան 3 ր., Ստեփան Թօխեան 10 ր., Նիկողայոս Աճեմեան 15 ր., Յովակիմ Քալմիքով 5 ր., Նազարէթ Պարոնեան 2 ր., Օհան Զուպառեան 5 ր., Խաչատուր Փէշէճեան 5 ր.: Բոլոր գումարն է երեք հարիւր տասն չորս րուբլի, յորմէ դուրս հանելով երկու անգամայ առաքման փոստի ծախսը վեց րուբլի, կը մնայ 308 ր., որ առաջուայ ուղարկածովս (850 ր.,) կանէ ընդամենը 1158 րուբլի:

Յովհաննէս Խաթրանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ս. Պետերբուրգ, մայիսի 30

Լինելով ռուսաց «Օդագնաց ընկերութեան» շաբաթաթերթի թղթակից, յանձնարարութիւն ունեցայ դիմել դէպի ձեր խմբագրութիւնը և խնդրել, որ բարեհաճէք տեղ տալ ձեր լրագրի մէջ հետևեալ յօդուածին, որ թարգմանութիւն է:

Սորա հետ ընկերութիւնը ուղարկելով երկու մարկա, ամենախոնարհաբար խնդրում է, որ արժան համարէք ուղարկել «Մշակի» համարից գոնէ մէկը, ուր տպված կը լինի յիշեալ յօդուածը:

Ընկերութեան խմբագրութեան հասցէն՝ Въ С. Петербургъ. Въ Редакцію журнала «Воздухоплаватель» Вознесенскій просектъ д. № 23. квар. № 26.

Ահա յիշեալ յօդուածը:

Կարծիք չը կայ, որ օդագնացութիւնը մեր ներկայ դարու նշանաբանն է, որը և հարկաւ ամենամօտ ժամանակամիջոցում մարդուս կը տայ կարողութիւն տեսնել իրեն իշխող ոչ միայն ծովի և ցամաքի, այլ և օդային անսահման տարածութեան վրա:

Օդագնացութեան արհեստի յառաջադիմութիւնը ոչ թէ միայն կը յեղափոխի մարդկային յարաբերական դրութիւնը, այլ և կը հարստացնէ գիտութիւնը այն հազարաւոր գիւտերով, որոնք ծածկված են ատմօսֆերայի խորքերում, և հետաքրքրելի են թէ քիմիագիտաց և թէ ֆիզիքագիտաց: Բացի այդ օդագնացութիւնը ըստ դատողութեան քանի մի գիտնականաց մեծ նշանակութիւն ունի մարդուս կազմվածքի վրա թէ մտաւորապէս և թէ ֆիզիքապէս, ուստի համարձակ կարելի է ասել, որ օդագնացութիւնը ամենանշանաւոր տեղը կարող է բռնել բժշկականութեան մէջ, մանաւանդ այնպիսի հիւանդաց համար, որոց անհրաժեշտ է մաքուր և թարմ օդ:

Մի խօսքով օդագնացութեան օգտաւէտ հետևանքները մարդուս համար անթիւ են և թէ նորա մի ամենափոքր մասը իրագործենք Ռուսաստանի համար, այն ժամանակը վերջինս կը ստանար այն բարոյական և քաղաքական ոյժը, որի մասին մենք ներկայումս կարող ենք կազմել միմիայն մի մասնաւոր գաղափար:

Բաւական ենք համարում ցոյց տալ օդապարիկի այն նշանակութիւնը, որ կարող է ունենալ ինչպէս մի հաղորդակցական մեքենայ Ռուսիոյ լայնատարած տէրութեան համար մերձաւորացնելով իրարու նորա հեռաւոր սահմանները և ծանօթացնելով սահմանակից ազգաց նորա զօրաց անյաղթելութիւնը:

Քաղաքականապէս անջատված Ֆրանսիան «L,Entreprenant» օդապարիկի շնորհիւ կարողացաւ պատերազմել համարեա Եւրոպայի բոլոր միացած ոյժերի հետ, մենք ևս համարձակ կարող ենք ասել, որ եթէ երբ և իցէ հարկադրված լինենք դարձեալ տեսնել այնպիսի անցքեր ինչպէս Բալկանեանն էին, այն ժամանակ ռուսաց խելքով և ձեռքով պատրաստած մեքենան ոչ միայն կը տայ մեզ հզօր կարողութիւն, բայց և կը պահպանի մեր հազարաւոր քաջ զինուորների կեանքը և հարիւր միլիոնաւոր րուբլիներ:

Այս ամենը ի նկատի ունենալով, մի քանի խոհական անձինք նուիրած են իրանց օդագնացութեան հարցին և ներկայումս մշակում են «Ռուսական Օդագնաց ընկերութեան» կանոնադրութիւնը Եւրոպայի տէրութեանց մէջ գտնվող այդ տեսակ մի քանի ընկերութեանց օրինակի պէս և կարճ միջոցում կը ներկայացնեն այս կանոնադրութիւնը կառավարութեան բարի հայեցողութեանը: Պատճառ չը կայ կասկածել, որ վերջինս կը հաստատի յիշեալ ընկերութիւնը: Եւ որովհետև այդ ընկերութեան հիմնողները բացի գիտնական հարցերից ի նկատի ունեն և ուրիշ նպատակներ, այս պատճառով չը կամենալով դիմել մասնաւոր անձանց, նոքա մտադիր են դիմել ամբողջ ռուսաց հասարակութեան օգնութեանը:

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների, Անգլիայի և Ֆրանսիայի գետերից օգուտ քաղելու նպատակաւ կազմված ակցիօնէր ընկերութեանց օրինակները, նոյնպէս և Շարվէնի օրինակը Փարիզում, որ հաւաքեց ահագին գումար օդագնաց նաւակ կառուցանելու համար, մեզ տեղի են տալիս յուսալ, որ և ռուսաց լուսաւոր դասը անտարբեր աչքով չի նայի այդպիսի մի օգտաւէտ ձեռնարկութեան վրա, և կը տայ կարողութիւն ռուսաց օդագնաց ընկերութեան հիմնողներին իրագործել իրանց երկար ժամանակվայ աշխատանքների պտուղը և շինել այնպիսի մի օդապարիկ, որ վերջ ի վերջոյ բոլորի փառքը դառնար: Միթէ մենք ամեն բան միշտ օտարներից պէտք է օրինակ առնենք և միթէ մենք մեր լոյսով առաջ օտարներին պէտք է լուսաւորենք և յետոյ մեզ:

Նոր գոյութիւն ունեցող ընկերութիւնը, նոյնպէս և նորա պրօէկտները իրագործելու համար հարկաւոր է ամբողջ ռուսաց հասարակութեան օգնութիւնը: Համարձակվում ենք հաւատացնել վերջինիս, որ նա իր համազգայնութեան նպաստելու փոխարէն ոչ թէ միայն բարոյականապէս կը բաւականանայ տեսնել ռուսաց ձեռքով շինված օդապարիկ, այլ և ոչ պակաս նիւթական շահեր, որովհետև նորա հիմնադիրները օդապարիկի շինելը աւարտելուց յետոյ մի քանի քաղաքներում հասարակութեան առաջ փորձեր անելուց յետոյ, մտադիր են ձեռք զարկել օգուտ քաղելու նորանով բուն առևտրական հիմունքներից:

Ապագայ ընկերութեան նիստերի արձանագրութիւնները նոյնպէս և նորա կանոնադրութիւնը կառավարութեան հաստատութիւնը ստանալուց յետոյ իր ժամանակին կը հրատարակվեն ի գիտութիւն հասարակութեան. այժմ միայն կասենք, որ երևելի գիտնականներից ոչ մինը չէ հերքել մարդուս օդի վրա տիրապետելու կարելիութիւնը: Ահա ինչու համար ընկերութիւնը դիմում է այն անձանց օգնութեանը, որոց համար թանգ են Ռուսաստանի շահերը և այն արիւնը, որ ի զուր այսքան թափվեց միմիայն թռչող մեքենայ չունենալու համար:

Նոքա, որոնք կը ցանկան ամենամօտ ծանօթանալ ընկերութեան հիմնողների գաղափարների հետ, կարող են դիմել «Воздухоплаватель» շաբաթաթերթի խմբագրութեան այս հասցէով Въ С. Петербургъ въ контору журнала „Воздухоплаватель“ на углу Троицкаго и Графскаго переулковъ, въ книжномъ магазинѣ А. И. Бортневскаго.

Գէորգ Ս. Գիւլ-Ամիրեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Կ. Պօլսից «Polit. Corresp.» լրագրին յունիսի 2-ից գրում են հետևեալը:

Ինչպէս երևում է, թէ Բ. Դրան և թէ պալատի կողմից հրամայված է ամենքին անպայման ընդդիմադրութիւն ցոյց տալ Եւրոպայի վճիռներին Յունաստանի և Չեռնոգորիայի վերաբերութեամբ: Գործունէութեան այդ եղանակը նման է պապի non possumus-ին, այլ դա արտաքին գործերի մինիստր Աբեդդին-փաշայի եռանդոտ մի բողոք է, իսկ մինիստրի ետևը կանգնած են ալբանցիները ոտից գլուխ զինաւորված: Դեռ երէկ «Վակիթ» թիւրք լրագիրը յայտնեց, որ Բ. Դուռը շատ խոհեմ վարվեցաւ բողոքելով Բեռլինի կոնֆերենցիայի վճռի դէմ և ծանօթացնելով եւրոպական պետութիւններին գործերի իսկական դրութեան հետ: Դրանով Բ. Դուռը նրանց վրա դրեց պատասխանատուութիւն, եթէ անկարգութիւններ և արիւնհեղութիւններ պատահեն: Այդ յօդուածից պարզ երևում է, թէ Բ. Դուռը ինչ տեսակ դիտաւորութիւններ ունի, թէպէտ ինքն թիւրքաց կառավարութիւնը չէ ծածկում իր պատերազմական պատրաստութիւնները: Մարաքալըքի և նրա շրջակաների ազատ զօրքերը շտապով ուղարկվում են Վօլօ, Սալօնիկ և Պրեվեզա: Նահանգապետները հրամաններ են ստացել արձակված ռեդիֆների տեղ նոր զօրքեր հաւաքել: Այդ պաշտօնական ձևով նորից ծառայութեան են կանչվում արձակված զօրքերը: Բլում-փաշա ուղարկված է Դարդանելի ամրոցները քննելու համար, իսկ Բեկկեր-փաշա նոյն յանձնարարութեամբ ուղևորվել է Սալօնիկի, որտեղ ուղարկված են թիւրքաց զինուորական բոլոր ազատ ոյժերը: Ամենքին յայտնի է, որ նորերումս Բ. Դուռը ալբանական դրութեան համար ութ դաշտային թնդանօթներ ուղարկեց, իսկ այդ թնդանօթների սպասաւորները ալբանցի թնդանօթաձիգներ են: Վասա-փաշա ալբանցին, որ չափազանց հայրենասէր է, մեծ ազդեցութիւն ունի կաթօլիկ ալբանցիների վրա և մի հետաքրքիր գրուածք է հրատարակել ալբանցիների աւանդութիւնների մասին, Վերին-Ալբանիայի նահանգապետ է նշանակված: Այդ մարդու նահանգապետ ընտրելը մեծ նշանակութիւն ունի: Կ. Պօլսում ապրող արհեստաւոր արնաուտների մէջ պատերազմական տրամադրութիւն է տիրում: Նրանցից շատերը ուղևորվում են Սալօնիկի: Պատմում են, որ պօլիցիան արձակել է բոլոր կալանաւորված յանցաւորներին այն պայմանով, որ նրանք ծառայեն ալբանական միութեան առաջնորդներին և նրանց անպայման ենթարկվեն: Յունիսի 30-ին մինիստրների խորհրդի մէջ հաստատվեցաւ պետութիւնների երկրորդ ընդհանուր գրութեան պատասխանը, որ վերաբերվում է Դուլցինյօն Չեռնոգորիային զիջելուն: Այդ պատասխանով Բ. Դուռը մերժում է Դուլցինյօն Չեռնոգորիային զիջել և այն պատճառն է բերում, որ Դուլցինյօն նշանաւոր ստրատեգիական կէտ է և եթէ նա ընկնի չեռնոգորցիների ձեռքը, այս վերջինները կարող են սպառնալ Սկուտարիին: Նոյն նիստի ժամանակ որոշված է Բ. Դրան պատասխանը Հայաստանի վերաբերութեամբ: Թէպէտ Բ. Դուռը առաջարկում է Աբեդդին-փաշայի մշակած վարչութեան ձևը Հայաստանի համար, բայց յայտնում է, որ իր կարծիքով ոչինչ օգնելք չը կայ, եթէ Հայաստանի մէջ էլ եւրոպական մասնաժողովի մշակած նահանգական կանոնադրութիւնը գործադրվի: Պետութիւնները հազիւ թէ հաշտվեն այդ մտքի հետ, որովհետև պ. Գօշէնին առաջուց տուած յանձնարարութիւնները մերժում են այդ առաջարկութիւնը: Յունիսի 30-ին եղած եւրոպական մասնաժողովի նիստի ժամանակ ընդունվեցաւ նահանգական կանոնադրութեան 4-դ յօդուածը, որ իրաւունք է տալիս քրիստոնեաներին դատաւոր լինել և դատարանների մէջ բացի թիւրքերէնը գործածել և տեղական լեզուները: Արտաքին գործերի մինիստր Աբեդդին-փաշա յունիսի 28-ին ընդունում էր պետութիւնների դեսպաններին: Մինչև այժմ նրան այցելեցին Անգլիայի և Ֆրանսիայի ներկայացուցիչները: Պ. Գօշէն երեք ժամ խօսում էր արտաքին գործերի մինիստրի հետ: Պ. Տիսօ բոլոր միջոցները գործ դրեց, որ համոզի Աբեդդին-փաշային ընդունել Բեռլինի կոնֆերենցիայի վճիռները: Այդ բանը նրան չէ աջողվել:

«POLIT. CORRESP.» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Տրապիզոնից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետևեալը մահմեդական կանանց վերջին ժամանակներում քրիստոնէութիւնը յաճախակի ընդունելու դէպքերի մասին:

Չէ կարելի չը համարել ժամանակի ոգի, մինչև անգամ ապագայ փոփոխութիւնների նշան այն հանգամանքը, որ թիւրք կանայք, որոնց անտարբերութիւնը յայտնի է, սկսում են այնպիսի գործերի մասին հոգալ, որոնք նրանց համար բոլորովին օտար էին: Վերջին ժամանակներում թիւրք կանայք յաճախակի ցանկութիւն են յայտնում քրիստոնէութիւն ընդունել: Այդ իրողութիւնը զարմանալի չի թուայ, եթէ ի նկատի առնենք, որ եղած սովորութիւնների և իր տիրոջ ստրուկ թիւրք կինը, քրիստոնէութիւն ընդունելով, այնպիսի ազատութիւն է ձեռք բերում, որ ուրիշ կերպ չէր կարող ստանալ: Վան քաղաքի մէջ, Հայ-պարսկական սահմանի վրա, 14 թիւրք կանայք դիմեցին այնտեղ ապրող եպիսկոպոսին, խնդրելով օգնել նրանց քրիստոնէութիւն ընդունել: Թիւրքերի դէպի այդ գործը ունեցած անհաւատարմութիւնը իմանալով, Խրիմեան եպիսկոպոսը այդ բոլոր կանանց ներկայացրեց Տրապիզոնի վալիին, որի հարցերին յիշեալ կանայք պատասխանեցին, որ իրանք ցանկանում են քրիստոնէութիւն ընդունել իրանց ներքին համոզմունքի պատճառով: Տեղական վալին, որ մի քանի տարի առաջ այսպիսի դէպքերում ուրիշ կերպ էր վարվում, յայտնեց, որ կանանց ցանկութիւնը պէտք է կատարել նրանց այդպիսի խոստովանութենից յետոյ: Այն ժամանակ եպիսկոպոսը հրամայեց իւրաքանչիւրին չորս լիրա տալ և խոստացաւ ամսական այդքան գումար վճարել բոլոր ժամանակը, քանի որ սովը կը շարունակվի: Վերջը, եթէ կանայք չեն փոխի իրանց համոզմունքը, եպիսկոպոսը նրանց քրիստոնեայ կը մկրտի:

Պ. ԹՐՕԹԹԸՐ, Պ. ԹՈՎՄԱՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ

—

Այս խորագրով հետևեալ գրութիւնն հաղորդուած է մեզ, որ մեր երէկուան յօդուածին վերաբերութիւն ունի:

Ձեր այս ամսոյ թուով մի յօդուած կը տեսնեմ «Քրդահայք» խորագրով, որ Տիարպէքիրի Բողոքական Պատուելի Պ. Թովմաս Պօյաճեանի վրայ հետաքրքրական՝ բայց ո՛չ անհաւանական՝ յայտնութիւններ կը պարունակէ: Թէև Տիարպէքիրէն եկած Ձեր պատուարժան և արժանահաւատ բարեկամին Ձեզ հաղորդած իրողութեանց մասին ես մասնաւոր տեղեկութիւն չունիմ, այսու ամենայնիւ, քանի որ խնդիրը Պ. Թովմաս Պօյաճեանի անձին հետ վերաբերութիւն ունի, անօգուտ չեմ համարիր այս առթիւ իմ անձնական քանի մը տեղեկութիւններս ալ հաղորդել Ձեզ:

Պ. Թովմաս Պօյաճեան մայրաքաղաքիս հանրածանօթ երևելի Տպագրիչ Պ. Պօյաճեանի եղբայրն է. 50-55 տարու մարդ մ'է. իր երիտասարդութեան ժամանակ Լուսաւորչական էր, և ժամկոչի պաշտօն կը կատարէր, կարծեմ նոյն իսկ Տիարպէքիրի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, և խնդրած լուսարարութեան պաշտօնն իրեն զլացուած լինելով, բարկացած և Ամերիկացի Միսիոնարաց դիմած էր: Ժամանակ մ'անոնց ծառայեց. բայց Ամերիկացիք գոհ չեղան իրմէ. ուստի Պ. Թովմաս Պօյաճեան Անգլիական եկեղեցւոյն դիմեց, և յաջողեցաւ Տիարպէքիրի Անգլիական եպիսկոպոս անուանիլ՝ իրեն ամուսին առնելով Անգլիացի հարուստ գնդապետի մը աղջիկն: Ինքն էր որ ամենէն աւելի աշխատեցաւ, և այժմ իսկ ամեն ջան 'ի գործ կը դնէ Ասիական Թուրքիոյ Հայոց մէջ Անգլիական եկեղեցի մը հաստատելու առանձին Պատրիարքութեամբ մը, և ինքն էր որ Սըր Հէնրի Լէյըրտի՝ այն բարեյիշատակ դեսպանին հետ յարաբերութեան մտնելով՝ վերջապէս համոզեց զայն Բ. Դրնէն առանձին Պատրիարքութիւն և կանոնադրութիւն խնդրել Հայ-Անգլիական եկեղեցւոյ մը համար, որ Միսիոնարաց Հայ-Երիցական եկեղեցիէն անջատ պիտի լինէր: Բարեբաղդաբար Բ. Դուռը չընդունեց այս արտառոց խնդիրն. այսու ամենայնիւ, Պ. Թովմաս Պօյաճեան անդադար կաշխատի, և Անգլիացիներն, և 'ի մէջ այլոց զՊ. Թրօթթըր, իւր կողմ շահած լինելով, կը յուսայ թէ ինք Պատրիարք կը լինի նոր հաստատուելիք եկեղեցւոյն: Չը մոռնամ ըսել թէ՝ Մասիսի թիւերուն մէջ հանրաւ ստացած Այնթապու երբեմն եպիսկոպոս Ակըրծի Պ. Մկրտիչն ալ